

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 36

БЕОГРАД, 9. СЕПТЕМВАР 1939.

ГОДИНА XI

Садржај:

Сједињене творнице стакла на дионице, Загреб
Керамичка индустрија д. д., Загреб
Дубровачка пловидба д. д., Дубровник

СЈЕДИЊЕНЕ ТВОРНИЦЕ СТАКЛА НА ДИОНИЦЕ, ЗАГРЕБ

Имали смо већ прилику да нагласимо да су „Сједињене творнице стакла“ наш највећи продуцент стаклене робе. Као акционарско друштво оне постоје тек 18 година, јер су основане 1921. Међутим, најстарија фабрика која овом предузећу припада основана је пре више од 80 година, 1856 у Храстнику у Словеначкој. Овом предузећу припадају и фабрике у Стражи код Рогатца (основана 1863), у Загорју об Сави (такође код Рогатца) и у Светом Крижу крај Рогашке Слатине. Пре десетак година дошле су у интересну сферу Сједињених творница и Творница стакла у Дарувару, Керамичка индустрија д. д. у Загребу и Српска фабрика стакла а. д. у Београду (са творницом у Параћину). Као што се види, Сједињене творнице су, у ствари, један велики индустријски концерн са више фабрика.

Темеље овог концерна поставио је Вилим Абел, пионир наше стакларске индустрије, који је 1886 преузео фабрику у Храстнику. Његови наследници наставили су посао у још ширем обиму. Све фабрике које припадају „Сједињеним творницама стакла“ снабдеване су најмодернијим постројењима и најсавременијим уређајем. Она у Храстнику је намењена производњи шупљег стакла за потрошњу ширих слојева, а ради са преко 800 радника и има дневни производни капацитет од око 50 хиљ. кг. стакла. Фабрика у Стражи израђује у првом реду типизирани робу, као флаше за минералну воду, пиво, лимуну итд. У њој је производња готово сасвим механизирани. Иначе, фабрика у Стражи има дневни производни капацитет од 45 хиљ. кг. стакла. Производњи стаклене луксузне робе (брушеног стакла, разних сервиса, пантографираних и гравираних робе итд.) намењена је фабрика у Светом Крижу, која је основана 1926 године. Својом фирмом робом ова фабрика је успела не само да потисне наш увоз скупе стаклене робе, него и да продре на разна страна тржишта: у Алжир, Тунис и Мароко, у Румунију, Бугарску, Турску и на Блиски Исток.

Даруварска фабрика израђује прозорско стакло, сијалице и друге врсте стакла за осветлење, а она у Параћину је специјализирана за производњу брушеног и шупљег стакла, а у првом реду за гостионичарску робу.

Пре опште привредне кризе, у 1930 години, продаја стакла Сједињених творница била је достигла износ од 87 милиона динара. После тога је, због кризе, била преполовљена и у 1932 години износила је само 43 милиона динара. Благодарени смањењу продајних цена, које је било омогућено рационализацијом, и појевтињењем производње, већ у 1933 примећено је мало опорављење, на 44,13 милиона. У току последњих пет година повећање продаје се наста-

вило. „Даље повећање продаје наших производа — вели управа Сједињених творница стакла у свом последњем извештају — наставило се и у прошлој пословној години, пак видимо у томе сигурне знакове, да се прилике потрошње у земљи стално побољшавају и да се приближимо промету и продаји наших производа, који би имао одговарати нашим редовним приликама и повољнијем искоришћењу капацитета наших творница.“

У погледу продајних цена напори Сједињених творница стакла ишли су и у 1938, као и у току неколико претходних година, за тим да се оне доведу у склад са куповном снагом потрошача. Цене многим артиклима су и у прошлој години снижене, јер су Сједињене творнице стакла настојале да баце више робе на тржиште, да би се на тај начин и ширим слојевима становништва омогућило да дођу до потребне им стаклене робе уз услове који конвенирају. Раду Сједињених творница стакла још је у погледу извесних артикала метала конкуренција иностранства својим абнормално ниским ценама, али се она ипак све слабије осећала, јер су и Сједињене творнице с потпуним успехом наставиле своје напоре око рационализације производње.

Што се тиче продаје робе у иностранству треба споменути да је она у прошлој години назадовала, јер је конкурентска способност наше индустрије стакла на страним тржиштима ослабљена завођењем трошарине и царине на сировину. Поред тога се ни за експортне девизе из неклириншких земаља није могао постићи курс који одговара стварним међународним приликама и с којим рачунају страни конкуренти Сједињених творница стакла. Иначе, извозни посао Сједињених творница који је започет пре неколико година улагањем великог труда и знатних материјалних жртава био се лепо развио, нарочито после његове реорганизације која је извршена у току 1936 године.

Биланси Сједињених творница стакла за последње четири године овако изгледају:

Актива	1935	1936	1937	1938
Непокретности	3.832	3.832	3.832	3.901
Уређај и машине	8.274	9.698	11.581	15.298
Залихе материјала	3.492	2.505	2.294	4.169
Роба	13.526	13.470	13.235	13.090
Дужници	23.807	23.132	22.559	19.433
Хартије о двредности	122	122	122	122
Готовина	117	136	282	238
Губитак ран. год.	1.302	2.350	2.175	1.743
Губитак тек. год.	1.048	—	—	—
Добитак тек. год.	—	(—174)	(—432)	(—485)

Пасива

Главница	10.000	10.000	10.000	10.000
Резервни фонд	1.000	1.000	1.000	1.000
Фонд валоризације	370	370	370	370
Фонд амортизације	1.916	3.521	5.057	7.762
Повериоци	42.234	40.181	39.221	38.377
Збир биланса	55.520	55.072	55.648	57.509

Збир биланса исказан је са 57,5 мил. дин. и већи је за 1,86 мил. него крајем претходне године. У пасиви видимо да је фонд амортизације крајем 1938 био за 2,7 мил. дин. већи него у 1937. Насупрот томе повериоци су смањени за 844 хиљ. дин. Других промена у пасиви нема. Повериоци износе 38,3 милиона, а сопствена средства — урачунавши и фонд амортизације — 19,1 милиона.

Инвестиције су готово у целости покривене сопственим средствима и фондом амортизације. То је повољно, јер значи да овде повериоци нису имобилизирани у инвестиције, него се употребљавају искључиво краткорочно, за финансирање производног процеса и продаје робе. Инвестиције износе равно 19,2 милиона, за 3,8 милиона динара више него у 1937 години. Уређај фабрика и машине одржавају се на савременој висини. У погледу техничке усавршености производње, као и у погледу квалитета производа фабрике „Сједињених творница стакла“ не заостају ни иза најмодернијих и највећих европских фабрика. У току прошле године за нове машине и побољшање уређаја издат је износ од 3,7 мил. Иначе, крајем 1938 ова позиција била је за преко 7 мил. дин. већа него крајем 1935. Роба је билансирана са 13 мил. и остала је готово непромењена у поређењу са њеним стањем на крају претходне године. Залихе материјала су повећане са 2,29 мил. дин. крајем 1937 на 4,17 мил. у 1938. Насупрот томе „дужници“ су смањени са 22,5 мил. у 1937 на 19,4 мил. дин. крајем прошле године. Отписи ненаплативих потраживања су редовно сасвим скромни. То указује на велику опрезност код кредитирања робе.

Рачун губитка и добитка

Расходи	1935	1936	1937	1938
	у хиљадама динара			
Трошкови	1.906	2.064	2.317	2.976
Кamate	6.851	3.827	4.510	5.654
Порези	1.599	2.146	3.214	2.884
Отпис инвестиција	480	1.605	1.535	2.705
Отпис ненапл. потр.	242	857	—	—
Пренос губ. ран. год.	1.302	2.350	2.175	1.744
Приходи				
Бруто приходи	10.030	10.676	12.009	14.705
Губитак — салдо	2.350	2.176	1.743	1.258
Збир прих. или расх.	12.380	12.852	13.752	15.963

Брутоприходи су са рекордне висине од 8,34 милиона динара у 1931 били пали на 6,9 милиона у 1933. После тога они се сваке године повећавају. У 1938 исказани су са 14,7 милиона и били су за 2,7 милиона већи него у претходној години. На страни расхода видимо да су издаци за камате доста знатни. У 1938 износили су 5,65 мил. према 4,51 мил. у претходној, 3,82 мил. у 1936 и 6,85 мил. дин. у 1935 години. Имали смо већ прилику да напоменемо да ће овде ради уштеде на каматама чим се поправе прилике на тржишту капитала, постати актуелно и питање повећања главнице. Разуме се да би на коначни пословни резултат врло повољно утицало и ограничење кредитирања продаје. Упоредо са повећањем продаје последњих година су и управни трошкови показивали тенденцију пораста. У 1938 они су износили 2,97 мил. према 2,31 мил. дин. у претходној години. До претпрошле године још знатнији пораст

показивали су издаци за порезе, који су у 1937 (са 3,2 мил. динара) били 8 пута већи него у 1934 години. Издаци за порезе у 1938 износили су 2,88 мил., за 330 хиљ. дин. мање него у претходној години. У годинама опште привредне депресије, с обзиром на огромно смањење продаје, амортизација инвестиција није се могла ни вршити. У 1935, 1936 и 1937 она је извршена у ограниченом обиму. Као што је већ споменуто, амортизациони отписи у 1938 износили су 2,7 мил. дин. То је по прилици 14% од укупне билансне вредности инвестиција. Управа напомиње да је тиме књиговодствена вредност инвестиција доведена у сагласност са њиховим истинским стањем. То значи да је сада већ уклоњен поремећај који је био настао услед тога, што се у годинама опште привредне депресије морало одустати од вршења амортизације.

Губитак који је у то време настао и који је у билансу за 1935 био исказан са 2,35 милиона уклоњен је, међутим, само делимично. Чисти добитак из последње три године од око 1,1 мил. дин. употребљен је за смањење губитка из ранијих година. Крајем 1938 салдо губитка износио је на тај начин још 1 мил. 258 хиљ. динара.

КЕРАМИЧКА ИНДУСТРИЈА Д. Д., ЗАГРЕБ

Наша индустрија керамике и сродних грана само је слабије развијена, делом због помањкања одговарајућих сировина, а делом због слабе царинске заштите и јаке конкуренције других држава са развијеном индустријом керамике. Поред неколико мањих радионица, које се баве израдом керамичких плоча и пећи, ми имамо само једно веће предузеће које израђује разне артикле из керамике и порцелана. То је „Керамичка индустрија д. д., Загреб.“ Друштво је основано 1922 године, али су у њему уједињене наше старе керамичке радионице у Петровцу, Немшком долу и Готовљу код Цеља. То више и нису мале радионице већ фабрике са најмодернијим уређајем. Предузеће има и сопствени рудник угља, одакле добија добар угаљ не само за погон својих фабрика, него делом и за продају. Иначе, Керамичка индустрија д. д. припада концерну Сједињених творница стакла на деонице, Загреб, тако да се може користити и њиховом веома разгранатом продајном организацијом.

Главница Керамичке индустрије д. д. износила је првобитно 1,4 милиона динара, али је у току 1930, да би се елиминисао губитак који се је био јавно, снижена на 840 хиљада динара. После 1930, делом због опште привредне депресије, а делом због конкуренције, јавили су се и нови губици, који су до краја 1932 били порасли на 229 хиљ. дин. После тога стање предузећа почиње се постепено поправљати, првенствено благодарећи мерама предузетим у циљу техничког усавршавања и појевтвињања производње. Последњих година биле су и опште прилике повољније. Управа напомиње у овом последњем извештају да су производња и продаја и у 1938 години показивале напредак, који се приписује даљем побољшању општих прилика.

Ево завршних рачуна Керамичке индустрије д. д. за последње четири године:

Активна	Рачун изравнања			
	1935	1936	1937	1938
	у хиљадама динара			
Непокретности	3.097	3.097	3.118	3.118
Творнички уређај	4.144	4.468	5.108	6.253
Залиха материјала	221	181	189	134
Залиха робе	699	700	583	844
Дужници	3.312	3.304	3.555	3.276
Ефекти	4	4	12	12
Готовина	38	166	67	41
Губитак	199	194	141	117

ДУБРОВАЧКА ПЛОВИДБА А. Д. — ДУБРОВНИК

Пасива				
Главница	840	840	840	840
Фонд амортизације	1.272	1.500	2.105	2.613
Повериоци	9.602	9.724	9.829	10.342
Збир биланса	11.714	12.064	12.774	13.795

Рачун губитка и добитка

Расходи				
Трошкови	201	246	435	487
Камата	678	577	611	641
Порези	139	210	235	409
Амортизација	352	228	604	507
Отпис ненапл. потр.	11	15	—	—
Прен. губ. ран. год.	207	199	194	141
Приходи				
Од производње	1.389	1.283	1.938	2.069
Губитак	199	194	141	117
Збир прих. или расх.	1.588	1.477	2.079	2.186

Као што је већ споменуто, главница износи само 840 хиљ. дин. Резервног фонда нема, а фонд амортизације достигао је висину од 2,6 мил. динара. Повериоци су исказани са 10,34 мил. На тај начин укупна сретства с којима предузеће ради износе 13,79 милиона, за 1 мил. дин. више него крајем претходне године. У поређењу са 1937 стање поверилаца повећано је за пола милиона, а амортизациони фонд такође за пола милиона динара.

Фабричке непокретности, уређај и рудник угља износе укупно 9,37 милиона према 8,23 милиона у претходној, 7,56 милиона динара у 1936 и округло 4 милиона динара крајем 1929 године. Сопствена сретства, која се састоје из главнице и фонда амортизације, износе — одбивши губитак — само 3,34 милиона динара. То значи да је по прилици само 35% инвестиција покривено фондом амортизације и осталим сопственим сретствима. Дакле, однос између инвестиција и сопствених сретстава није најповољнији. Међутим, стање је ипак сношљиво, јер је највећи део обавеза дугорочан. Туђа сретства нису ни сувише скупа, јер просечна каматна стопа коју Керамичка индустрија д. д. плаћа својим повериоцима не прелази 6%.

Залихе робе и материјала нису знатне, јер се производи само оно што се у догледно време може и продати. Крајем 1938 укупне залихе су билансиране са 978 хиљ. дин. У поређењу са 1937 стање им је повећано за око 200 хиљ. дин. Дужници износе 3,27 мил., за 280 хиљ. дин. мање него у 1937.

Производња и продаја показивале су и у прошлој години напредак, чији је обим само делимично дошао до израза у порасту бруто-прихода. Наиме, у току прошле године цене неких артиклима су снижене, ма да су производни трошкови показивали тенденцију пораста. Бруто-приходи у 1938 износили су 2,07 милиона према 1,94 милиона динара у 1937 и 1,28 милиона у 1936. Прошле године су опет порасли и сви расходи, што се може објаснити већом производњом, продајом и порастом општег нивоа цена. Дотација амортизационом фонду за 1938 износила је 507 хиљ. и била је за 100 хиљ. дин. мања од оне за 1937 године. Пословање је завршено с добитком од 24 хиљ. дин. Међутим, с обзиром на пренос губитка од 141 хиљ. дин. из ранијих година у билансу за 1938 исказан је губитак од 117 хиљ., који се преноси на нови рачун.

За Дубровачку пловидбу а. д. ова година је јубиларна. Она је основана као заједница на карате још 1881, али је равно пре тридесет година, 18 јуна 1909, претворена из заједнице у акционарско друштво. Историја Дубровачке пловидбе је богата догађајима, али се овом приликом на то не можемо освртати. Једино ћемо напоменути да је рад Дубровачке пловидбе као акционарског друштва почео са 6 бродова мале обалне пловидбе од укупно 2485 бруто-регистар-тона. Данас она претставља моћно паробродарско друштво које има 24 пароброда са 52.173 бруто-рег.-тона. Иначе, акционарска главница повишена је постепено са првобитних 1,2 милиона круна на 32,25 милиона динара. Од чланова прве друштвене управе и надзорног одбора и данас су у управи као претседник г. Федерико Главић и као чланови г.г. Капетан Иво Папи и д-р Стијепо Кнежевић.

Нашим читаоцима је познато да Дубровачка пловидба поклања велику пажњу како дугој, тако и обалној пловидби. У дугој пловидби ради 10 њених пароброда са укупно 45.197 бруто-регистарских тона. У обалној пловидби ангажовано је 14 пароброда са укупно 6.977 бруто-рег. тона. Крајем претпрошле године друштво је набавило један нови пароброд, чија је изградња завршена у току 1938 на бродоградилшту у Глазгову. То је „Дубровник“ који носи 9.200 тона. Брод претставља последњу реч технике бродоградње; па ће нас, као што је то случај и са другим паробродима Дубровачке пловидбе, моћи достојно претстављати у страним пристаништима и страним земљама.

Прошлогодишње пословање Дубровачке пловидбе било је знатно слабије од оног из 1937 гдине. Нагло опадање превозних ставака на свим светским релацијама, које је почело у последњем тромесечју 1937, није се зауставило ни до краја прошле године. Напори бродовласника, Балтичке и Међународне поморске конференције за регулисање превозних ставова слободне пловидбе нису такође били у стању да спрече то падање возарине. На прошлогодшњу делатност Дубровачке пловидбе неповољно је утицало и знатно повећање режиских трошкова, које је изазвано поскупљењем радне снаге и материјала, повећањем социјалних терета, премија осигурања итд. Погоршање ситуације у поморској трговини види се и по томе, што је у 1938 распремљено 1,42 милиона бруто рег. тона више него у претходној години.

Прошлогодишње прилике нису биле повољне ни за развитак обалне пловидбе. Догађаји у међународној политици који су настали за време туристичке сезоне одвратили су многе туристе од посете нашег Приморја. Изаостали су нарочито туристи из чешких земаља. Број туриста из Немачке и других страних држава био је, додуше, нешто већи благодарећи интензивном саобраћају између Венеције и наших пристаништа као и споразуму између Дубровачке и Јадранске пловидбе и првокласном уређењу њихових бродова.

Дугорочни уговор са државом о организацији саобраћаја и преноса поште морем истекао је крајем првог тромесечја прошле године. На основу привременог споразума држава је Дубровачкој пловидби и за прошлу годину исплатила допринос у дотадашњој висини. Значи, висина тог доприноса знатно заостаје иза вредности коју је он претстављао у време повољнијих цена и скромнијег пловног парка. Треба, наиме, имати у виду да је последњих година знатно поскупио погонски материјал, повећане су плате бродској посади, скраћено је радно време, а повећани су и социјални терети. Иначе у погледу организације обалне пловидбе и извођења односне службе Дубровачка пловидба а. д. постигла је заиста врхунац. Уређење њених пароброда је такво да може да задовољи и

Читајте „НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ“

захтеве најпретенциозније публике. Са задовољством истичемо да је Дубровачка пловидба у том погледу учинила знатно више, него што то одговара њеним обавезама из уговора са државом. Својим радом она је доказала да државне субвенције нису никакав поклон. Она и друга наша паробродарска друштва враћају их држави и народу у обилној мери.

Главне билансне позиције Дубровачке пловидбе за 1938 и три претходне године овако изгледају:

Рачун изравнања				
Активна:	1935	1936	1937	1938
	у хиљадама динара			
Пароброди	54.894	54.894	54.676	54.417
Пароброд у градњи	—	—	17.908	—
Матер.-складиште	1.085	1.794	1.857	1.409
Благајна	695	766	415	452
Намештај	62	—	—	—
Непокретности	674	100	100	291
Дужници и банке (салдо)	—	1.569	18.659	931
Аконт. дивид. 1935	2.580	—	—	—
Пасива:				
Главница	32.250	32.250	32.250	32.250
Резервни фонд	2.000	2.208	7.237	—
Фонд осигурања	5.591	7.395	10.108	10.655
Фонд амортизације	—	3.500	26.500	4.000
Повериоци (салдо)	10.764	—	—	—
Добитак	9.386	13.770	17.520	10.595
Збир биланса	59.991	59.123	93.615	57.500

Рачун губитка и добитка

Расходи:				
Управни трошкови	948	981	1.254	1.263
Амортизација	3.200	3.500	23.000	4.000
Фонд осигурања	2.500	3.500	4.500	3.000
Отпис нам. и непокр.	82	636	—	—
Добитак у тек. год.	(6.393)	(12.521)	(16.169)	(9.168)
Чисти добитак с прен.	9.386	13.770	17.520	10.595
Приходи:				
Пренос добитка	2.993	1.248	1.351	1.427
Од пословања	13.124	21.139	44.923	17.431
Збир прихода - расхода	16.117	22.387	46.274	18.858

Збир биланса износи 57,5 милиона. У поређењу са 1937 мањи је за преко 36 милиона. У првом реду то треба приписати промењеном начину билансирања односно компензацијама које су извршене између извесних активних и пасивних позиција. Крајем 1937 „пароброди“ су били билансирани са 54,67 милиона. У активи је поред тога била исказана и позиција „пароброд у градњи“ са 17,9 милиона. У току 1938 од позиције „пароброди“ одбијена је књиговодствена вредност потонулог пароброда „Срђ“, а прибродена јој је књиговодствена вредност новосаграђеног пароброда „Дубровник“, као и износ који је издат за радикално преуређење једног путничког пароброда. У вези с тим из биланса је ишчезла позиција „пароброд у градњи“. То није све. Од књиговодствене вредности позиције „пароброди“ одузет је и даљи износ од 39,62 милиона, јер су у смислу друштвених правила за смањење књиговодствене вредности пароброда употребљени цео амортизациони фонд, који је крајем 1937 био исказан са 26,5 милиона, затим цео резервни фонд од 7,23 милиона, дотација из добити за 1937 од 4 милиона и остатак од примљене накнаде за потонули пароброд „Срђ“ од скоро 2 милиона динара. На тај начин позиција „пароброди“ исказана је крајем

1938 године са 54,4 милиона. Стварна вредност пароброда је бар за 100% већа од њихове књиговодствене вредности. Друштвени фондови су и раније инвестирани у набавку пароброда.

Дужници и повериоци нису билансирани засебно. Исказан је само њихов салдо, и то са 931 хиљ. дин. у активи, што значи да су за толико дужници већи од поверилаца. Иначе, крајем 1938 ни повериоци ни дужници нису претстављали знатније износе. У 1937 салдо дужника и поверилаца, који се и тада јављао на страни активе, био је исказан са 18,6 милиона. Смањење до којег је дошло у току прошле године у вези је са већ споменутом куповином и исплатом новог пароброда „Дубровник“, као и с издацима за преуређење једног путничког пароброда.

Прошлогодишњи приход укупног пословања износио је само 17,4 милиона, према 44,9 милиона динара у 1937 години и 21,14 милиона у 1936. Када се упореде ови износи, јасно се види несталност којој је изложена поморска трговина. Благодарени сјајној коњунтури друштво је у 1937 било у стању да обилно дотира своје фондове. Из прихода прошлогодишњег пословања амортизационом фонду је дотиран износ од 4 милиона, а фонду осигурања износ од 3 милиона. После тога је чисти добитак са преносом износио још 10 милиона 595 хиљада динара. Од тога је резервном фонду дотиран износ од 2 милиона, а за исплату тантијеме је употребљено 280 хиљада и за исплату дивиденде 6,45 милиона динара, док је остатак од 1,86 мил. дин. пренет на нови рачун.

У управи Дубровачке пловидбе су г. г. Федерико Главић (претседник), Јендо капетан Чижек, Томо Главић, д-р Стијепо Кнежевић, Лазар Лађевић, Јосип Ловрић и Иво капетан Папи. Чланови надзорног одбора су г. г.: Паско Колић, д-р Паво Матијевић и Петар Перић. Заменици су г. г.: Гашо Далоре и Јосип Уцовић.

GARGOYLE
MAZIVA

и дају им онај квалитет, који гарантује сигуран и економичан погон.

Jugoslovenska
STANDARD — VACUUM
Oil Company d. d.
ЗАГРЕБ   БЕОГРАД